

บทที่ 5

กระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเครือข่ายชุมชนป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในกรณีศึกษาพื้นที่การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา ซึ่งมีพื้นที่หมู่บ้านชุมชนเป้าหมายที่เป็นสมาชิกเครือข่ายได้รวมตัวกันอยู่ 14 หมู่บ้าน/ชุมชนนั้น เป็นการศึกษาวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งศึกษาผลของการมีส่วนร่วมนั้น ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยในพื้นที่เชิงลึกพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือคนในชุมชนนั้นมีพัฒนาการและมีรูปแบบเฉพาะที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งอันเกิดจากฐานคิดหรืออุดมการณ์ร่วมของคนในชุมชนที่สั่งสมและผ่านกระบวนการทดลองผิดลองถูก ทำซ้ำและสรุปบทเรียน ทบทวนกันมา แต่ทั้งนี้หัวใจของการมีส่วนร่วมเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่ง ผู้วิจัยเชื่อว่างานศึกษาวิจัยชิ้นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องต่อยอดและต้องมีการเสริมสร้างข้อมูลที่ได้มาจากการเรียนรู้กับคนในพื้นที่ต้องมีการศึกษาในเชิงลึกต่อไป เหตุผลเพราะว่ากระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดของภาคประชาชนในพื้นที่ดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จากการเก็บข้อมูลในเชิงลึกพบความสัมพันธ์บางประการที่สำคัญ ส่งผลให้เกิดรูปแบบหรือกลวิธีของคนในชุมชน ในการเสริมสร้างความมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ความละเอียดอ่อนดังกล่าวเป็นการเชื่อมร้อยระหว่างรูปแบบการใช้ชีวิตหรือวิถีชีวิตกับวัฒนธรรมชุมชน ส่งผลให้เกิดระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและคนในเครือข่ายชุมชนจากการศึกษาข้อมูลปัจจุบันในเชิงสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ดำเนินการศึกษาวิจัย ก็ยังคงพบสถานการณ์ที่มีทั้ง กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ และกลุ่มผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่ชุมชน แต่ทั้งนี้ทางชุมชน เครือข่ายได้พยายามหาวิธีการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขของปัญหาใหม่ ซึ่งมีภาวการณ์ของความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีส่วนร่วมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้คนในเครือข่ายชุมชนกำหนดสร้างวิธีการหรือรูปแบบในการจัดการกับปัญหาได้อย่างมีระบบเหมาะสมและตรงกับสถานการณ์ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดที่สำคัญจากผลการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายชุมชนที่ได้มาจากเครื่องมือตัวชี้วัดที่ทางเครือข่ายโดยองค์ที่เสี่ยงเป็นผู้สร้างขึ้นมาเพื่อทำการประเมินผลของการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เครือข่ายชุมชนอีสานล้านนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลจากการศึกษาไว้ 2 ส่วนสำคัญ คือ

ส่วนที่1 ระบบความสัมพันธ์ภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อพัฒนาการของการมีส่วนร่วม

ส่วนที่2 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข
ปัญหาสุขภาพจิตในพื้นที่

ส่วนที่1 ระบบความสัมพันธ์ภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อพัฒนาการของการมีส่วนร่วม

ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน ที่มีการเชื่อมโยงและสืบเนื่องกันในเชิงมิติทางสังคม เช่นระบบเครือญาติ ความเป็นคนอีสานเหมือนกัน รูปแบบการใช้ชีวิตหรือวิถีชีวิต ที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เหมือนกันเป็นตัวเชื่อมโยงและผูกความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและเครือข่ายก็เราเป็นคนอีสานเหมือนกัน แม้ว่าจะมาจากคนละจังหวัด แต่ก็พูดภาษาอีสานเหมือนกัน กินข้าวเหนียวทุกวันเหมือนกัน ชอบฟังหมอลำเหมือนกันถึงแม้จะอยู่ที่เชียงรายก็ตามเราก็เป็นคนอีสาน เป็นคำพูดส่วนหนึ่งของแกนนำชุมชนที่สนทนากับผู้วิจัย ที่แสดงให้เห็นว่าระบบความสัมพันธ์ของประชาชนในพื้นที่มีความแนบแน่นเป็นอย่างมาก การเชื่อมร้อยระหว่างคนในชุมชนหรือระหว่างชุมชนกับเครือข่ายเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านตัวกลไกทางวัฒนธรรม ที่เป็นฐานสำคัญในการเชื่อมโยง การเรียนรู้ การปฏิบัติ อันส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม การเปลี่ยนผ่านวิถีคิดที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่สำคัญอันนำไปสู่ กลวิธี รูปแบบ หรือขั้นตอนในการจัดการกับปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพจิตหรือปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน งานที่ประชาชนได้ร่วมกันในทางเชิงวัฒนธรรมสามารถส่งผลให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคม และปัจเจกบุคคลได้ด้วย เห็นได้ว่าระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ดำเนินงานเครือข่ายชุมชนนั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมผ่านกลไกทางวัฒนธรรมชุมชน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็น แบบคู่หน้า (face to face relationship) ที่อยู่ในวิถีชีวิต กิจกรรมการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย เช่น การกิน การอยู่ การทอผ้า การแต่งกาย การปลูกบ้าน การเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรหรือแม้กระทั่งงานรื่นเริงต่างๆ จึงเห็นได้ว่าวัฒนธรรมคือระบบคุณค่า (Value System) ที่ได้รวบรวมมาจากประวัติศาสตร์การเกิดภายในชุมชน ส่งผลให้เป็นคุณค่าทางความเชื่อทางเศรษฐกิจ การเมือง และการจัดการภายในชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นคุณค่าทั้งหมดที่มีอยู่ในสังคม ชุมชนรวมไปถึงเป็นโครงสร้างทั้งการประกอบอาชีพ ด้านอุดมการณ์ ความเชื่อ และค่านิยมอันอาจการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งหมดนี้เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาการการเรียนรู้ของประชาชนหลักคิดที่เป็นประเด็นสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการมีส่วนร่วมที่เกิดจากฐานวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งทาง ยุค ศรีอารยะ ได้ให้ความสำคัญไว้ดังนี้

1. การมีจิตใจที่คั่งงาม เอื้ออาทร ช่วยเหลือผู้อื่น หรือหลักที่ว่าด้วยความเมตตาธรรมของ พุทธศาสนา

2. การเคารพรักษามรดกชาติ เรียนรู้กฎแห่งธรรมชาติ และรู้จักการปรับตัวเข้ากับสภาพธรรมชาติที่แปรเปลี่ยนไป

3. การรู้จักเคารพยกย่องผู้อาวุโส รวมทั้งบุขาบรรพบุรุษ

4. การมีชีวิตอย่างเรียบง่าย และรักความสงบ

5. ความเป็นประชาธิปไตยแบบชุมชน ที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของทุกคนในการตัดสินใจ

หลักคิดที่สำคัญนี้ ได้บ่งบอกให้เห็นถึงมิติความสัมพันธ์ที่เป็นจุดเชื่อมต่อของระบบทางวัฒนธรรมชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นความผูกพัน (bond) ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network) และเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนายังคงมีหลักคิดและรูปแบบการใช้ชีวิตที่ค้ำนึ่งถึงสิ่งต่างๆ ที่สำคัญเหล่านี้อยู่ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชนตามสถานการณ์ที่เงื่อนไข เช่นปัญหาสุขภาพเพศติดที่เกิดขึ้นในชุมชนขณะนี้แพร่หลายในกลุ่มเยาวชน เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยได้พยายามทำความเข้าใจในระบบความสัมพันธ์ภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อพัฒนาการของการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงฐานคิดที่ผ่านการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ พิธีกรรมทางอีสานที่มีจุดกำเนิดจากฐานคิดทางวัฒนธรรมชุมชน ที่แสดงออกให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ที่สำคัญของการอยู่ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ฮีตสิบสอง คองสิบสี่

ฮีตสิบสอง คำว่า ฮีต มาจากคำภาษาบาลีที่ว่า จาริตตะ แปลว่า ธรรมเนียมแบบแผนความประพฤติ ที่คั่งงามปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณี ฮีต นั้นมี 12 ประการ เท่ากับ 12 เดือนใน 1 ปี ตามระบบจันทรคติหรือพุดอีก นัยคือ การทำบุญ 12 เดือนนั่นเอง ดังนี้

ฮีตที่ 1 บุญเข้ากรรม หรือ บุญเดือนเจียง

ฮีตที่ 2 บุญคูณข้า้ว หรือ บุญคูณลาน

ฮีตที่ 3 บุญข้าวจี่หรือบุญเดือน

ฮีตที่ 4 บุญแห้วส หรือ บุญเดือนสี่

ฮีตที่ 5 บุญสงรงน้ำ หรือ บุญเดือนห้า

ฮีตที่ 6 บุญบังไฟ หรือบุญเดือนหก

ฮีตที่ 7 บุญช่าสะ หรือ บุญเดือนเจ็ด

ฮีตที่ 8 บุญเข้าวัดสา(เข้าพรรษา) หรือบุญเดือนแปด

ฮีตที่ 9 บุญข้าวห่อประดับดิน หรือบุญเคียนแก้ว

ฮีตที่ 10 บุญข้าวสาก หรือบุญเคียนสิบ

ฮีตที่ 11 บุญออกวัดสา (ออกพรรษา) หรือบุญเคียนสิบเอ็ด

ฮีตที่ 12 บุญกฐิน หรือ บุญเคียนสิบสอง

คลองสิบสี่ หมายถึง ข้อติกาของสังคม 14 ประการที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันเพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน สังคม มีดังนี้

1. เมื่อได้ข้าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคทานแก่ผู้มีศีลแล้วตนจึงบริโภคและแจกจ่ายแบ่งญาติพี่น้องด้วย
 2. อย่าโลภมาก อย่าจ่ายเงินแดงแปลงเงินกว้าง และอย่ากล่าวคำหยาบช้ากล้าแข็ง
 3. ให้ทำปายหรือกำแพงเอือนของตนแล้วปลูกหอบูชาเทวดาไว้ในสี่แฉ (มุม) บ้านหรือเจเอือน
 4. ให้ล้างดินก่อนขึ้นเฮือน
 5. เมื่อถึงวันศีล 7-8 ค่ำ 14-15 ค่ำ ให้สมமாக่อนเส้า สมมาถึงไฟ สมมาขึ้นบันได สมมาพักดู (ประตุ) เฮือนที่ตนอาศัยอยู่
 6. ให้ล้างดินก่อนเข้าอนตอนกลางคืน
 7. ถึงวันศีล ให้เมียเอาดอกไม้รูปเทียนมาสมมาสามี แล้วให้เอาเอาดอกไม้ไปถวายสังฆเจ้า
 8. ถึงวันศีลดับ คิลเพ็ง ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสูคมนต์เฮือน แล้วทำบุญตัก บาตร
 9. เมื่อภิกษุมากลุมบาตร อย่าให้เพิ่นคอย เวลาใส่บาตรอย่าซุน (ตะะ) บาตร อย่าซุนภิกษุสามเณร
 10. เมื่อภิกษุเข้าปริวาสกรรมให้เอาขันขันข้าวตอกดอกไม้รูปเทียนและเครื่องอัฐบริวารไปถวายเพิ่ม
 11. เมื่อเห็นภิกษุ เดินผ่านมาให้นั่งลงยกมือไหว้แล้วจึงค่อยเจรจา
 12. อย่าเยียบเงาพระสงฆ์
 13. อย่าเอาอาการเงื่อน (อาหารที่เหลือจากการบริโภค) ทานแก่สังฆเจ้าและอย่าเอาอาหารเงื่อนให้สามีตัวเองกิน
 14. อย่าเสพงามคุณในวันศีล วันเข้าวัดสา วัดออกพรรษา วันมหาสงกรานต์และวันเกิดของตน
- ระบบความสัมพันธ์ภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อพัฒนาการของการมีส่วนร่วมในพื้นที่ดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนานั้นถึงแม้ว่าจะเป็นกลุ่มคนอีสานที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดเชียงรายแต่ก็ยังคงสามารถรักษา “ฮีต” หรือประเพณีทางวัฒนธรรมชุมชนที่ตั้งสมกันมาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าลักษณะที่ทำให้เกิดกระบวนการรักษาสืบเหล่านี้ไว้ได้คือ ประชาชนหรือ

ชาวบ้านนั้นได้เห็นความสำคัญในสิ่งที่กระทำอยู่และความสำคัญนั้นส่งผลให้เกิดความมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหรือเครือข่ายชุมชนอีสานในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

“ เงินเต็มบาทต่อผญาเต็มปุม ” เป็นผญาล้อม (สุภาษิต) ของคนอีสานที่ได้บ่งบอกถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ผ่านการมีส่วนร่วม การประกอบประเพณี พิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจ รู้สึกอบอุ่นไม่โดดเดี่ยว ให้คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกดีว่าเป็นพลังทางศีลธรรมหรือประเพณี การรวมกำลังช่วยกันทำงานที่ใหญ่หลวงเกินวิสัยที่จะทำได้สำเร็จคนเดียว เช่น การลงแขกสร้างบ้าน สร้างวัด สร้างถนนหนทาง หรือขุดลอกแหล่งน้ำ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันภายในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยทั่วไปภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือสร้างสำนึกเป็นหมู่คณะสูงทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ

จากการบอกเล่าของ พ่อหลวงตู้ มีบุญมาก ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านปางลาวหมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย พ่อหลวงตู้เป็นทั้งผู้ใหญ่บ้านทางการที่รัฐแต่งตั้ง เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นแกนนำและเป็นคณะกรรมการเครือข่ายได้บอกว่า คนอีสานนั้นมีความรักกันเป็นอย่างมากเมื่อมีปัญหาจะร่วมกันแก้ไขและจัดการอย่างเต็มที่ แยกตัวอย่างเช่น “เมื่อก่อนกว่า 10 ปี ที่แล้วมีการขโมยควายที่บ้านปางลาว จะมีการตีเกราะเคาะไม้ส่งเสียงกันว่าควายหายๆ พวกผู้ชายทั้งวัยรุ่น คนหนุ่ม ผู้ใหญ่ในแต่ละหลังคาเรือนจะช่วยกันตามควาย ควายหายตัวหนึ่งตามกันเป็นสิบกว่าคนบ้างก็มีปืน มีคานบ จอบ มีทิมและรอยตามรอยเท้าควายไป ไล่พวกตามมาสืบหาที่หลังเป็นทิมส่งข้าวปลาอาหาร ตามกันเป็นวันเป็นคืน ตอนผมเป็นหนุ่มออกตามควายในความมืดเลยก็มี มีอยู่ครั้งหนึ่งมันมีคามากวิ่งๆตามความที่ถูกขโมย ตามเข้าไปในป่าน่าจะเป็นเขตอำเภอแม่จัน วิ่งๆไปอย่างรวดเร็ว จนกลับต้นไม้ หายท้องหงายใส่เจ็บมากแต่ก็ตามอยู่ ” ความสัมพันธ์ที่เห็นจากเหตุการณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการหรือแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผู้วิจัยได้สนทนาแลกเปลี่ยนกับพ่อหลวงตู้ทำให้พบความลึกซึ้งในความรักและการช่วยเหลือของคนอีสานที่บ้านปางลาวที่เกิดขึ้น “ไม่ว่าจะอพยพมาจากจังหวัดไหน บ้านไหนควายหายเราก็คช่วยกันตาม ไม่ใช่ญาติพี่น้องกันด้วย เรามาอยู่หมู่บ้านเดียวกันแล้วมีปัญหาต้องช่วยกัน ” รูปแบบการร่วมมือของคนในชุมชนเครือข่ายอีสานล้านนาเป็นอย่างไรทั้ง 14 หมู่บ้านแต่ขึ้นอยู่กับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านจะเป็นอย่างไร อย่างเช่นกรณีการลงแขกทำนาพบว่าเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ซึ่งยังคงหาได้อยู่ในพื้นที่เครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา จากข้อสังเกตพบว่าหมู่บ้าน ชุมชนในพื้นที่เครือข่ายมีความแตกต่างเป็นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนของคนเมืองพื้นถิ่นหรือคนเหนือ การช่วยกันลงแขกในชุมชนที่เป็นคนอีสานยังมีอยู่ ไม่ค่อยมีการจ้างแรงงาน พี่ต๋องศรีทนต์ หรือพี่นะ สมาชิก อบต.แม่ข้าวต้มซึ่งเป็นคนบ้านปางลาวได้

บอกว่า “เนื่องจากชีวิตของคนอีสานเกี่ยวข้องกับอาชีพด้านเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็น การทำนา การทำไร่ ทำสวน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาของฟ้าและฝน จะต้องเร่งรีบในการเพาะปลูก ปักดำ เก็บเกี่ยว ในครอบครัวใดมีแรงงานมากก็จะทำได้เร็วและทันเวลา แต่ครอบครัวที่มีคนน้อยก็จะทำสำเร็จได้ยาก ตรงนี้เองที่ก่อให้เกิดประเพณี ลงแขก เพื่อช่วยเหลือกันด้านแรงงาน ไม่มีค่าจ้างตอบแทนมีเพียงน้ำใจเลี้ยงอาหารข้าวปลาตามแต่จะหาได้ในท้องถิ่น มุนเวียนกันไปจากครอบครัวหนึ่งสู่อีกครอบครัวหนึ่ง ทำให้กิจการงานสำเร็จลุล่วงมีอาหารเพียงพอไม่ขาดแคลน”

จากการศึกษาวิจัยในส่วนนี้ ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของการมีส่วนร่วมที่มีความละเอียดอ่อนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้การหลอมความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นพัฒนาการของชุมชน กลวิธี ขั้นตอนจนก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คนในชุมชนล้วนผูกโยงอยู่กับวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ชาวบ้านกำลังประสบอยู่จากข้อมูลที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นพิเศษในวิธีการของชาวบ้านในชุมชนคนอีสานที่สามารถใช้ระบบอะไรบ้างอย่างเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันหรือการสร้างระบบความสัมพันธ์กันและกัน อย่างเช่น วัฒนธรรมการ ตกพุด - ปั้นพุด - แบ่งพุด

พุด ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการส่งเสียงเจรจา แต่พุดเป็นคำนาม ตามความหมายในภาษาอีสานนั้นหมายถึง แบ่งของเป็นส่วนๆ เพื่อแบ่งปันกัน เรียกว่า การตกพุด แบ่งพุด ปั้นพุด ในอดีตนั้นชาวบ้านอีสานมักออกไปล่าสัตว์ในป่า ยิงแก้ง กวาง หมูป่า ฯลฯ โดยชวนพรรคพวกเพื่อนบ้านไปด้วยกัน บ้างก็ไปสามวันเจ็ดวัน หรือออกไปล่าเป็นเดือนก็มี เมื่อยิงสัตว์ได้แล้ว สัตว์ทุกตัวถือว่าเป็นสมบัติส่วนกลางที่ทุกคนพึงได้รับส่วนแบ่ง ซึ่งส่วนแบ่งนี้จะได้รับเท่าเทียมกัน

คำว่า “เท่าเทียมกัน” ถ้าเป็นคนในสังคมเมืองปัจจุบัน อาจต้องใช้เครื่องมือชั่ง ตวง วัด ให้ทัดเทียมกัน ขณะที่สังคมชนบทมิได้เล็งไปที่ความเท่ากันทางตัวเลข แต่กลับยึดถือที่ผู้นำเป็นหลัก ถ้าผู้นำแบ่งให้เท่าใดก็ถือว่ายุติธรรมแล้วหลักการง่ายๆ ของความเท่าเทียมกันก็คือ ทุกคนจะได้รับส่วนแบ่งที่เหมือนกันทั้งหมด เช่น หากเข้าป่าไปด้วยกัน 7 คน ล่าได้เมย (กระทิง) มา 1 ตัว จะมีการแล่เนื้อทุกส่วนออกเป็น 7 ชิ้น เช่น เนื้อขาลาย เนื้อตะโพก เนื้อสัน ฯลฯ แต่ละชิ้นจะมีขนาดเท่ากัน แม้กระทั่งไส้ เลือดและขี้เปีย ก็ได้รับการแบ่งปันไว้ด้วยเช่นกัน ต่อจากนั้นหัวหน้าจะหยิบชิ้นเนื้อไปวางไว้เป็น 7 กอง ซึ่งกองเนื้อที่ได้รับการแบ่งปันนี้เรียกกันว่า “พุด” (เป็นคำนาม) ส่วนการแบ่งด้วยวิธีนี้เรียกว่า “ตกพุด” (เป็นคำกริยา) และมีคำอื่นๆ ที่แทนค่ากันได้ คือ ขายพุด แบ่งพุด ปั้นพุด เป็นต้น ไม่มีเป็นกฎที่ตราไว้ แต่มีธรรมเนียมปฏิบัติในการตกพุด คือผู้นำจะเป็นคนได้รับพุดสุดท้ายหลังจากที่ทุกคนเลือกพุดอื่นๆ ไปแล้ว ดังนั้นผู้นำจึงปลอดจากข้อกลางแคลงว่า จะหยิบกองก้อนเนื้อที่มีขนาดใหญ่ไว้เป็นของตน ส่วนบำเหน็จของความเสียสละที่นำพาพวกพ้องออกล่าสัตว์ ผู้นำจะได้รับ

หัวและขาของสัตว์ที่ล่าได้อีกโสดหนึ่ง แต่ผู้นำอาจจะโอนของที่ได้เพิ่มมานี้ให้แก่คนใดคนหนึ่ง
 ร่วมล่าด้วยกันก็ได้ โดยต้องอยู่ในดุลยพินิจที่จะไม่ทำให้เสียการปกครองวิธีการดังกล่าวอาจกลายเป็น
 แนวทางของคนบ้านป่าเมืองเถื่อนและเปิดช่องทางให้หัวหน้าผู้มีจิตละโมภใช้อำนาจบังคับหรือ
 พลิกแพลงเอาจากพวกพ้อง แต่แท้จริงแล้ว การตกพุดเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมของ
 การจัดสรรปันส่วน และเป็นเรื่องของระดับชั้นเพื่อการอยู่ร่วมกัน คือต้องมีผู้นำและผู้ตาม เมื่อผู้นำ
 ไม่เอาเปรียบ มีแต่จะหาทางปกป้องคุ้มครอง เลี้ยงดูและรักษาผลประโยชน์ของผู้ตามก็จะอยู่
 ร่วมกันได้นานๆอีกทั้งยังเป็นที่รักเคารพนับถืออีกด้วย แม้ในปัจจุบันลักษณะการแบ่งด้วยวิธีตกพุด
 ยังปฏิบัติกันโดยทั่วไปในหมู่บ้าน เช่นมีเหตุต้องฆ่าห่านหรือหมูตัวหนึ่ง กลุ่มผู้นำจะสอบถาม
 ความสมัครใจจากชาวบ้านว่า ใครใครจะได้นื้อวัวไปทำอาหาร เมื่อทราบจำนวนคนแล้ว ก็นำ
 ตัวเลขคนที่ต้องการ ไปหารแบ่งจากค่าวัวซึ่งตีราคาไว้ที่ 8,000 บาท มีผู้ประสงค์ 40 ครอบครัว
 คั้งนั้นแต่ละคนจะต้องจ่าย 200 บาท ในความเป็นจริง คณะกรรมการหมู่บ้านจะฆ่าห่านหรือหมูให้
 เรียบร้อย แล้วนำเครื่องซึ่งมาเป็นเกณฑ์ตรวจค่าน้ำหนักกำหนดราคาเนื้อวัว และอาจจะบวกค่าแรง
 และเวลาไปด้วยก็น่าจะได้ แต่ "วิถีชาวบ้าน" เลือกที่จะปฏิบัติด้วยวิธีตกพุด เพราะสิ่งที่ได้จากการที่
 ต้องจ่ายเงิน 200 บาท มีใช้เพียงแค่อิ่มเนื้อล้วนๆ แต่ยังรวมถึงเนื้อส่วนอื่นๆ เช่น เนื้อส่วนที่เรียกว่า
 ผ้าชีรีว ตับ ใส้ เลือด ชี้เพี้ย ที่ชาวบ้านนิยมบริโภค ทุกคนจะประกอบด้วยชิ้นเนื้อที่เหมือนๆ กัน การ
 ตกพุดจะไม่นิยมนับจำนวนคน ถ้ามีคนห้อมล้อมมากเกินไป คือบางครอบครัวอาจมาหลายคน จะใช้
 วิธีให้หักไม้มาวางแทนครอบครัวแล้ว นับจำนวน (แท่ง) ไม้ เช่น นับได้ 10 แท่ง ก็จะตกพุดให้ได้ 10
 พุด การตกพุด คือ การฆ่าห่านหรือหมูออกเป็นส่วนตัวๆ สัตว์เล็กๆ เช่น ปลา กบ หรือ พืช ผัก จะเรียกเป็นกอง
 กองนั้น กองนี้ ยกเว้นปลาตัวใหญ่มากอย่างปลาบึก ปลาข้าว ปลาเต็ง จะตกพุดก็ได้
 แต่หลายที่จะป็นกินไว้อีกพุด (ถ้าเรียกกองก็ป็นไว้อีก 1 กอง) เพื่อเก็บไว้กินเลี้ยง
 สังสรรค์กันสำหรับผู้ที่ยก (คนทำหน้าที่แล่ แบ่ง) หรือผู้ที่มาร่วมสังสรรค์ก็กินด้วยกันส่วนที่เป็น
 ส่วนกินนี้ละ นอกจากจะป็นกินจำนวนคน 1 พุด (หรือหลายพุด ถือเป็นกำไร) แล้ว หัว ขา หรือ
 ส่วนไหนที่น่าเก็บไว้กินเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มที่แล่เนื้อ ก็จะนำมาทำกินกันก่อนเลยในบริเวณที่แล่
 เนื้อนั้นก่อนที่จะแยกย้ายกันนำพุดของตัวเองกลับไปให้ลูกเมียส่วนกิน1พุดบางทีก็ขายเพื่อนำมา
 ซื้อเครื่องคืม เพราะการฆ่าเนื้อ สำหรับชาวชนบทเราจะขาดไม่ได้เลยคือ เหล้าขาว บางคนก็ควัก
 กระเป๋ามาร่วมซื้อกินด้วยกัน บางคนเมาแล้วยังเอาพุดของตัวเองมาทำกินกับเพื่อนพ้องก็มี นี่ละคือ
 ความเป็นชุมชนอีสานที่มีความสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียวเมื่อครั้งอดีต

นอกจากนั้นการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การฟ้อนรำ การเล่าเรื่องตำนาน เพลง
 หมอลำ พิธีบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ ไปสู่ลูกหลานหรือคนรุ่นใหม่ก็ยังมิให้เห็นอยู่อย่างสม่ำเสมอ
 ประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดสู่ลูกหลานเหล่านี้เป็นสายสัมพันธ์ ที่ช่วยโยงใย คนรุ่นเก่า กับคน

รุ่นใหม่เข้าไว้ด้วยกัน ถึงแม้ว่าสายสัมพันธ์เหล่านี้จะเริ่มเปราะบางลงทุกขณะ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของยุคโลกไร้พรมแดน และการไหลเข้าของวัฒนธรรมต่างถิ่น ผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนก็ตาม

คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ในระบบเครือข่ายที่ค่อนข้างสูง สังกัดได้จากการร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบุญงานประเพณีต่างๆ จะเป็นลักษณะอาสาช่วยกัน รวมถึงวิธีการผลิตยังคงมีการช่วยเหลือกัน เช่น การลงแขกดำนา ลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระบบเครือข่ายที่ยังคงเหนียวแน่นระหว่างญาติพี่น้องในชุมชนเดียวกันแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องหมู่บ้านอีสานที่อพยพมาอยู่หมู่บ้านหรือตำบลใกล้เคียงรวมถึงญาติพี่น้องที่อยู่ทางภาคอีสาน

อาจารย์สุมาลี วรรณรัตน์ กล่าวว่า “วิถีปฏิบัติของคนในชุมชนอีสานไม่ได้ถูกรอบงำจากการเปลี่ยนแปลง อย่างเช่นทุกหน้าฝน ที่จะเข้าพรรษาชาวบ้านจะต้องทอผ้าเพื่อถวายพระสงฆ์ เป็นไปในแง่ศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต หรืออย่างเช่น ผู้หญิงในชุมชนอีสานที่กำลังจะแต่งงาน พ่อแม่จะต้องเตรียมผ้าไว้เอาไปให้ลูกเพื่อจะขอมาทำของฝ่ายชาย เป็นวัฒนธรรมเลยเป็นวิถีปฏิบัติจนทุกวันนี้ ต้องเป็นผ้าที่ตนเองไม่ใช้ผ้าที่ไปซื้อมา เป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้านไม่ให้ขาย เพราะมันไปผูกโยงกับชีวิต”

ระบบความสัมพันธ์ภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อ พัฒนาการของการมีส่วนร่วมภายในเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา นั้น เป็นระบบการจัดการกับปัญหาที่ลึกซึ้งที่สามารถส่งผลให้สภาพของปัญหาเปลี่ยนแปลงไปได้ระดับหนึ่ง แต่ที่สำคัญคือ การแก้ไขปัญหาในแนวคิดกล่าวนี้เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากภายใน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่มาจากสำนักจากจิตสาธารณะอย่างแท้จริง แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ใช้ฐานคิดและอุดมการณ์ภายในหรือการใช้แนวคิดแบบวัฒนธรรมชุมชนของคนในชุมชน การทำงานแบบนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงาน หรือบางกรณีอาจจะต้องใช้กลไกภายนอก เช่นองค์กรพี่เลี้ยง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มากระตุ้นหรือชวนคิด แต่ขั้นตอนการลงมือทำงานนั้นต้องอาศัยกระบวนการภายในเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในพื้นที่

การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตนั้นมีพัฒนาการที่เกิดจากฐานของความสัมพันธ์และจากมิติทางวัฒนธรรมชุมชนอย่างที่กล่าวมาแล้วใน

เนื้อหาการวิจัยข้างต้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจในเงื่อนไขและปัจจัยของกระบวนการดำเนินงาน ทั้งนี้การทำงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนานั้นมีส่วนในการเชื่อมประสานและเกิดการร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน ทั้งในด้านนโยบายและการสนับสนุนสามารถนำเสนอบางประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

ปัจจัยด้านนโยบายในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลกับความรุนแรงของพื้นที่

ปี 2544 รัฐบาลได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด โดยกำหนด Road map แนวยุทธศาสตร์และขั้นตอนการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ออกเป็นระยะจนถึงปัจจุบันมี Road map ระยะที่ 4 นอกจากนี้ยังได้ประกาศคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่เป็นคำสั่งยุทธศาสตร์ในการประกาศสงครามกับยาเสพติดดังนี้

1) คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 เรื่องแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะปัญหายาเสพติด ได้กำหนดให้ใช้หลักการป้องกันนำหน้าการปราบปรามผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด แนวทางการแก้ไขให้ดำเนินการยึดพื้นที่เป็นหลักปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน การควบคุมตัวยาและสารเคมี การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การข่าว การอำนวยความสะดวกและประสานงาน การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การร่วมมือระหว่างประเทศ และการวิจัยพัฒนาและติดตามประเมินผล

2) คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 228/2544 ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2544 ซึ่งกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด

3) คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 31/2546 เรื่องจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับต่างๆ ทำให้เกิดหน่วยงานเฉพาะกิจใหม่เกิดขึ้นในระดับอำเภอ จังหวัด กองบังคับการตำรวจนครบาล กองทัพภาค 1-4 ทำงานร่วมกันในลักษณะการบูรณาการภายในระดับเดียวกัน คำสั่งนี้เริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 คำสั่งนี้ทำให้เกิดศูนย์ขึ้นมาอีกในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

โดยศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด (ศตส.) เป็นกลไกอำนวยความสะดวกประสานหน่วยงานรัฐต่างๆ ในและบูรณาการเพื่อนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติในแต่ละระดับจนนำไปสู่การประกาศชัยชนะยาเสพติด เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2546

การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เริ่มก่อตัวเป็นในรูปแบบองค์กรชุมชน ตั้งแต่ปีในปี พ.ศ. 2540 โดยมีเหตุการณ์ในพื้นที่ชุมชนอีสานบ้านปางลาวประสบปัญหาการระบาดของยาเสพติดอย่างหนัก คณะกรรมการชุมชนจึงได้มีความ

พยายามที่จะทำงานป้องกันแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในชุมชนของตนเอง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2545 ได้เริ่มสร้างเครือข่ายการทำงานด้านยาเสพติดกับชุมชนใกล้เคียง คือ บ้านใหม่ปางลาว และเริ่มขยายแนวคิดในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในชุมชนบ้านร่องหวาย บ้านใหม่ร่องหวาย ชุมชนบ้านใหม่ปางลาว และชุมชนบ้านห้วยเคียนเหนือ

ปัจจุบันเครือข่ายชุมชนอีสานจังหวัดเชียงราย มีการขยายเครือข่ายการทำงานร่วมกัน จำนวน 14 หมู่บ้าน ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเวียงชัย และกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง มีการทำงานร่วมกัน 4 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตโดยองค์กรชุมชน ได้แก่ งานด้านยาเสพติด โรคเอดส์ การย้ายถิ่น และงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี และกลุ่มผู้สูงอายุ โดยได้รับการประสานและสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงาน ป.ป.ส. ดังรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

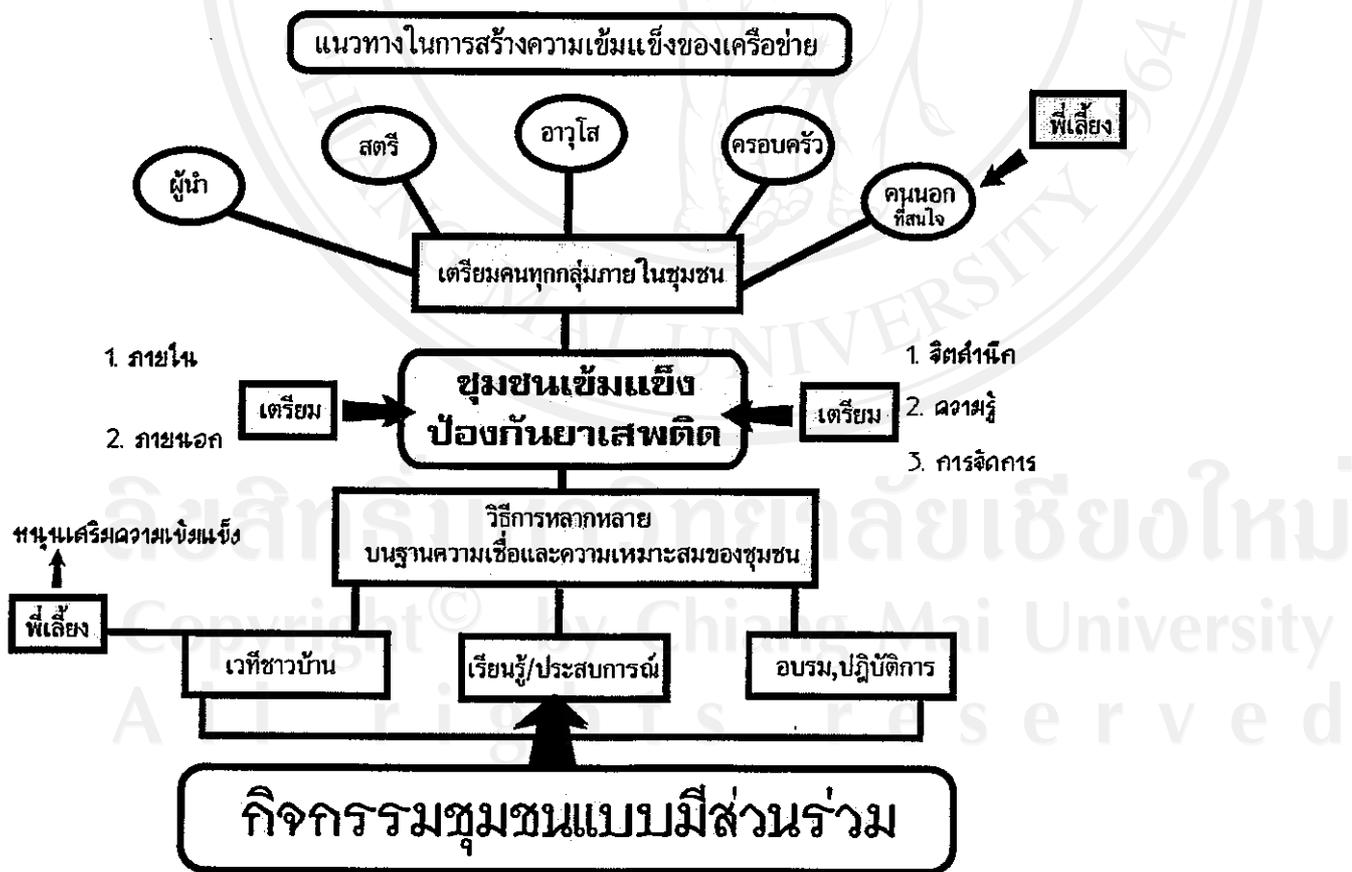
ในช่วงปี 2545 ทางกลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรพี่เลี้ยงในนาม บ้านปางลาวได้เสนอขอรับการสนับสนุนทรัพยากรในด้านงบประมาณและการประสานงานบางประการ เพื่อที่จะนำมาดำเนินงานสร้างกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในพื้นที่ชุมชน จากสำนักงานประสานและสนับสนุนงานภาคประชาชน พื้นที่ภาคเหนือตอนบน (สสช.น) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ(ขณะนั้น) ตามงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป(ภาคประชาชน)ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2545 ภายใต้นโยบายการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ซึ่งการเข้าเป็นหนึ่งในเครือข่ายชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเหนือ และขอรับการสนับสนุนทรัพยากร นั้นกลายเป็นอีกปัจจัยที่ส่งเสริมการเกิดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากทางสำนักงานป.ป.ส.ภาคเหนือ (ขณะนั้น) ผ่านส่วนงานประสานและสนับสนุนงานภาคประชาชน (สสช.) ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหายาเสพติดผ่านกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ถึงแนวทางการทำงานของ ป.ป.ส.ในการในเครือข่ายชุมชนมีบทบาทระยะเริ่มแรก เจ้าหน้าที่ส่วนประสานและสนับสนุนภาคประชาชน ป.ป.ส.ภาค 5 ให้กรอบการทำงานไว้ว่า “ได้มีแนวนโยบายในการส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด และการทำงานโดยชุมชนอย่างป็นรูปธรรม โดยผ่านเงื่อนไข อาทิเช่น การจัดตั้งเป็นองค์กรการทำงานอย่างป็นรูปธรรมโดยการผ่านมติของชุมชน การประเมินวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ การมีพื้นที่ในการทำงานอย่างชัดเจน มีโครงสร้างรูปแบบการจัดการของเครือข่าย การระดมแนวร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การเกิดแผนใน

การดำเนินงานรายปีและการสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาในอนาคต การพัฒนาเครือข่ายผู้
 การเป็นศูนย์การเรียนรู้ในอนาคต และการเสนอของบประมาณ”

ซึ่งจากเงื่อนไขดังกล่าวในการขอรับการสนับสนุนจากสำนักงาน ป.ป.ส.ภาคเหนือ
 (ขณะนั้น) ทำให้ชุมชนบ้านปางลาว เกิดกระบวนการที่พัฒนาศักยภาพของชุมชนให้พร้อมรองรับ
 การขอสนับสนุน เช่นการประชุมและการสรุปกระบวนการทำงาน รวมทั้งร่วมกันวางแผน
 จนนำมาสู่การพัฒนาเป็น “เครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา” เพื่อความร่วมมือในการทำงานเพื่อชุมชน
 อย่างเป็นรูปธรรมโดยมีเงื่อนไขทางการแก้ไขปัญหาเสพติด และได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในเครือข่าย
 ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภาคเหนือ ของส่วนประสานและสนับสนุนงานภาค
 ประชาชน สำนักงานป้องกันและปราบยาเสพติดภาคเหนือ(ขณะนั้น)และได้รับการสนับสนุน
 งบประมาณ /ข้อมูลวิชาการ /บุคลากร นับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2545เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน
 รวมถึงเกิดการพัฒนาเป็นองค์กรที่มีรูปแบบการทำงานที่เป็นรูปธรรมและได้พัฒนาจนเป็นศูนย์
 การเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับพื้นที่เครือข่ายอื่นๆและสามารถก่อเกิดเป็น โครงสร้าง
 การทำงานได้

แผนภาพที่ 5.1

แนวทางการดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา
แผนการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนาป้องกันยาเสพติด

1. แผนการดำเนินงานปี 2545

พื้นที่ดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามโครงการ “พัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด” คณะกรรมการดำเนินงานได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายการทำงานไว้ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่เป้าหมายหลัก หมายถึงพื้นที่ดำเนินงานโครงการเต็มรูปแบบดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการ พื้นที่ขยาย หมายถึงพื้นที่ดำเนินงาน 20 หมู่บ้านภายในเขตตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง เชียงราย ที่ดำเนินงานโครงการเฉพาะกิจกรรมของเครือข่ายแกนนำเยาวชน

ตารางที่: 5.1 พื้นที่เป้าหมายหลัก

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ที่ตั้ง	ครัวเรือน	ประชากร
1	บ้านปางลาว	หมู่ที่ 10 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	178	1,005
2	บ้านประชาร่วมมิตร	หมู่ที่ 10 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	139	727

ตารางที่: 5.2 พื้นที่ขยาย

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ที่ตั้ง	ครัวเรือน	ประชากร
1	บ้านแม่ข้าวต้ม	หมู่ที่ 1 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	115	473
2	บ้านทุ่งยาว	หมู่ที่ 2 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	152	601
3	บ้านสันตันแหน	หมู่ที่ 3 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	302	1,122
4	บ้านสันตันแพน	หมู่ที่ 4 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	156	624
5	บ้านหนองบัวแดง	หมู่ที่ 5 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	146	590
6	บ้านห้วยเจริญ	หมู่ที่ 6 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	156	588
7	บ้านโละป่าห้า	หมู่ที่ 7 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	116	704
8	บ้านห้วยอ้อม	หมู่ที่ 8 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	74	255

9	บ้านห้วยอ้มใหม่	หมู่ที่ 9	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	112	384
ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ที่ตั้ง		ครัวเรือน	ประชากร
10	บ้านท่าก้อซ้อ	หมู่ที่ 11	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	136	973
11	บ้านโกสินทร์นิมิตร	หมู่ที่ 12	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	135	549
12	บ้านใหม่นิมิตร	หมู่ที่ 13	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	116	490
13	บ้านกอดขาว	หมู่ที่ 14	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	79	316
14	บ้านใหม่บัวแดง	หมู่ที่ 15	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	150	592
15	บ้านห้วยฝาย	หมู่ที่ 16	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	153	598
16	บ้านสันตันกอก	หมู่ที่ 17	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	105	395
17	บ้านคอยทewa	หมู่ที่ 18	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	111	459
18	บ้านเกษแก้ว	หมู่ที่ 19	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	177	662
19	บ้านเวียงกลาง	หมู่ที่ 21	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	114	703
20	บ้านโละป่าห้า	หมู่ที่ 22	ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	142	572

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแกนนำเยาวชนในการทำงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาสาเหตุ และผลกระทบของยาเสพติดที่มีต่อชุมชน
3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด โดยบุคคล/กลุ่มองค์กรในชุมชน
4. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน

ยุทธศาสตร์การทำงาน

1. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด ตั้งแต่การร่วมคิด วิเคราะห์ปัญหา การกำหนดทิศทาง การแก้ไขปัญหา การร่วมดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหา การร่วมประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน และการร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามโครงการ

2. การพัฒนาแบบองค์รวม เน้นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาโดยกลุ่ม/องค์กรในชุมชน อย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เป็นสาเหตุ ปัญหาสาเหตุโดยตรง และปัญหาที่เป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่อง

3. การพึ่งตนเอง ใช้กระบวนการทำงานโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาการทำงาน โดยกลุ่ม/องค์กรในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลัก

4. การประสานงาน มีการประสานงานกับกลุ่ม/องค์กรภายในและนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน

เป้าหมายของโครงการ

เป้าหมายการทำงานเชิงคุณภาพ

1. มีรูปแบบการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุอย่างเป็นระบบโดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น

3. เกิดรูปธรรมของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสาเหตุในชุมชน

เป้าหมายการทำงานเชิงปริมาณ

1. จำนวนผู้ค้ายาเสพติดในชุมชนลดลงมากกว่าร้อยละ 50

2. จำนวนผู้ใช้ยาเสพติดในชุมชนลดลงมากกว่าร้อยละ 50

2. แผนการดำเนินงานปี 2546

ตารางที่: 5.3 พื้นที่ดำเนินงานโครงการ

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ที่ตั้ง		
1	บ้านปางลาว	หมู่ที่ 10		ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2	บ้านประชาร่วมมิตร	หมู่ที่ 20		ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
3	บ้านร่องหวาย	หมู่ที่ 2		ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
4	บ้านร่องหวาย	หมู่ที่ 11		ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
5	บ้านห้วยเทียน	หมู่ที่ 5		ตำบลทุ่งก่อ กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
6	บ้านห้วยเทียน	หมู่ที่ 10		ตำบลทุ่งก่อ กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาของโครงการ

ชุมชนบ้านปางลาว ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนมาตั้งแต่เริ่มประสบปัญหาการระบาดของยาเสพติด คือ ประมาณปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พอถึง ปี พ.ศ. 2545 ได้รับงบประมาณจากสำนักประสานและสนับสนุนภาคประชาชนพื้นที่ภาคเหนือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ ประสบการณ์จากการทำงานดังกล่าว ทำให้ชุมชนบ้านปางลาวประสบความสำเร็จในการทำงาน

จากประสบการณ์การทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยองค์กรชุมชน ที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในการทำงานซึ่งชุมชนคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า และควรที่จะนำไปขยายผลแก่ชุมชนอื่นที่ประสบปัญหาการระบาดของยาเสพติดและมีลักษณะทางวัฒนธรรม ใกล้เคียงกัน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม องค์กรในชุมชนบ้านปางลาว การปลูกฝังค่านิยมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้สามารถป้องกันปัญหายาเสพติดมิให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกในอนาคต ทางชุมชนบ้านปางลาวและเครือข่ายชุมชนอีสานอีก 6 ชุมชน จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอีสานป้องกันยาเสพติดขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนแกนนำ ในการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเครือข่ายในพื้นที่โครงการฯ
3. พัฒนาระบบการเรียนรู้เรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่ชุมชน เครือข่ายภายใต้สถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป

3. แผนการดำเนินงานปี 2546

พื้นที่ดำเนินงานโครงการ

มีพื้นที่ดำเนินการประกอบด้วย 14 ชุมชน โดยแบ่งเป็น 3 พื้นที่ดังต่อไปนี้

ตารางที่: 5.4 พื้นที่ชุมชนแกนนำ

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ที่ตั้ง		
1	บ้านปางลาว	หมู่ที่	10	ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2	บ้านปางลาวใหม่	หมู่ที่	20	ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

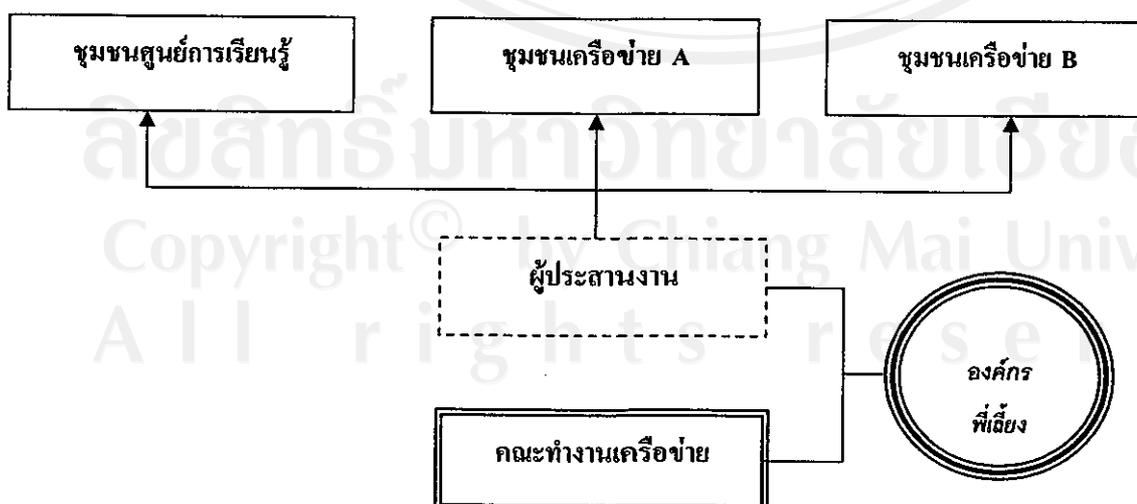
ตารางที่: 5.5 พื้นที่ชุมชนเครือข่ายระดับ A

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ที่ตั้ง
1	บ้านร่องหวาย	หมู่ที่ 2 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
2	บ้านใหม่ร่องหวาย	หมู่ที่ 11 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
3	บ้านห้วยเคียนเหนือ	หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งก่อ กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
4	บ้านห้วยเคียนใต้	หมู่ที่ 10 ตำบลทุ่งก่อ กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่: 5.6 พื้นที่ชุมชนเครือข่ายระดับ B

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน	ที่ตั้ง
1	บ้านป่าเล่า	หมู่ที่ 3 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
2	บ้านป่าดิ่ง	หมู่ที่ 6 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
3	บ้านคอยสิริมงคล	หมู่ที่ 7 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
4	บ้านปงเคียน	หมู่ที่ 8 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
5	บ้านป่าสักงาม	หมู่ที่ 9 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
6	บ้านปงบน	หมู่ที่ 10 ตำบลดงมหาวัน กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
7	บ้านเนินไพรพัฒนา	หมู่ที่ 13 ตำบลป่าซาง กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
8	บ้านเนินสขาม	หมู่ที่ 10 ตำบลผางาม อ.เวียงชัย จังหวัดเชียงราย

โครงสร้างการทำงาน/การจัดการของเครือข่าย

แผนภาพที่ 5.2 โครงสร้างการทำงานและการจัดการของเครือข่ายของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา

จากการศึกษาของผู้วิจัยผ่านองค์กรที่เลี้ยงของเครือข่ายที่ทำงานร่วมกับชุมชนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน มีพัฒนาการที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งได้พบว่าจุดเด่นบางประการของการดำเนินงานเครือข่ายชุมชน อีสานล้านนาด้านยาเสพติด คือ มีพื้นที่การดำเนินงานโครงการมีความใกล้เคียงกันในด้านภูมิศาสตร์ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ชนบท และเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชากรในพื้นที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน คือ อพยพมาจากทางอีสานมาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย และมีความเกี่ยวข้องกันทางเครือญาติ มีวัฒนธรรมชุมชนที่มาจากแหล่งเดียวกัน ทำให้มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจในชุมชนได้ง่าย และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในชุมชน ผู้นำมีความเข้มแข็งสามารถประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วนประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำเยาวชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางการศึกษา โดยใช้ความต้องการในการขจัดปัญหาเสพติดในชุมชนอีสานเป็นประเด็นร่วมในการดำเนินกิจกรรม และจุดเด่นในอันดับ รองลงมา คือ ได้รับการสนับสนุนทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน อาทิ โรงเรียน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ (สสช. ป.ป.ส.) องค์การยูนิเซฟ องค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การภาครัฐ เช่น สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สมาชิกภายในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีกลมเกลียวในการตอบสนองการแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นอย่างดี ทั้งนี้มีผลจากการดำเนินงานของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายเครือข่ายจากการประเมิน โดยอาศัยตัวชี้วัดมี ดังนี้

1. มีความตระหนักต่อปัญหาเสพติด มีการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด
2. ผู้นำชุมชน (เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ผู้นำศาสนา ครู ฯลฯ) มีส่วนร่วม ในการทำงาน
3. การประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน
4. การระดมทรัพยากร (คน เงิน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ) ในชุมชนเพื่อทำงานด้านยาเสพติด
5. มีการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง
6. มีการสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการป้องกันยาเสพติด
7. การเชื่อมโยงการทำงานด้าน ยาเสพติดกับงานด้านอื่นๆ ในชุมชน
8. มีการสรุปบทเรียนจากการทำงาน
9. การทำงานกับผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
10. มีการดูแลช่วยเหลือเด็กและผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเสพติด
11. มองเห็นและดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาความเสี่ยงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

12. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานกับชุมชนอื่น

ในส่วนของข้อจำกัดในการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนาด้านยาเสพติดพบว่า พื้นที่โดยรอบมีเส้นทางเชื่อมต่อกับชุมชนอื่นหลายเส้นทางทำให้กระบวนการค้ายาเสพติดสามารถแพร่ขยายเข้าสู่ชุมชนได้หลายทิศทาง มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของ ผู้ปกครองออกไปทำงานนอกพื้นที่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่กับญาติ ผู้สูงอายุ ทำให้เด็ก บางส่วนขาดความอบอุ่น จึงคบเพื่อนและพากันไปสู้อาสาเสพติด ผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน เนื่องจากต้องทำงานเพื่อเลี้ยงครอบครัว และจุดด้อยของการดำเนินงานของเครือข่ายฯ ในอันดับรองลงมา คือ ผู้ปกครองบางส่วนไม่ยอมรับความจริง จึงมีการปกปิดพฤติกรรมของบุตรหลานที่เข้าไปยุ่งเรื่องยาเสพติด ผู้นำเยาวชนไม่สามารถแบ่งเวลาจากการเรียนหนังสือมาร่วมทำกิจกรรมด้านการต่อต้านยาเสพติดได้เท่าที่ควร ผู้ผ่านการบำบัดการติดยาเสพติด ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง เลือกลงงานจึงหาสารเสพติดชนิดอื่นมาทดแทนกระบวนการค้ายาเสพติดมีการพัฒนารูปแบบที่หลากหลาย ในการที่จะกระจายยาเสพติดเข้าไปสู่ชุมชนสายตรวจอาสาขาดการคุ้มครองทางด้านกฎหมาย จึงเป็นช่องโหว่ในการตอบโต้ของกระบวนการค้ายาเสพติด

สภาพปัญหาเสพติดในสังคมเครือข่ายเมื่อมีการเปรียบเทียบสภาพปัญหาที่มีอยู่ในอดีตกับปัจจุบัน หรือภายหลังจากการที่ได้มีการขับเคลื่อน โครงการ พบว่ามีสภาพปัญหาเสพติดลดลงในหลายประเด็น แสดงว่าแนวทางที่เครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา นำมาใช้เป็นแนวทางป้องกันและต่อต้านปัญหาเสพติดมีประสิทธิภาพ จึงทำให้สภาพการณ์เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะการแก้ปัญหาด้านการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการดุด่า ทะเลาะ ชกต่อย เมียนตี ซึ่งมีผลต่อความรู้สึก ทางด้านจิตใจขาดความเข้าใจ และให้ความอบอุ่น สภาพความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันไม่มีแล้วแสดงว่าการทำความเข้าใจขอความร่วมมือตามแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ ถัดมาด้านครอบครัวแตกแยก ความเข้าใจระหว่างวัยดีขึ้น แสดงว่าการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายฯ ได้เข้าถึงบุคคลระดับครอบครัว สามิภรรยา และญาติผู้สูงอายุ เกิดมีการให้ความร่วมมือไม่ปฏิบัติกิจกรรม ดังกล่าวตามมา ทำให้เกิดสภาพสังคมครอบครัวของเด็กดีขึ้น

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานป้องกัน และต่อต้านยาเสพติดของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา เมื่อมีการเปรียบเทียบความต้องการนำมาใช้ของกลุ่มประชุมปฏิบัติการ มีหลายแนวทางพัฒนาที่ความต้องการนำมาใช้เป็นแนวทางในปัจจุบันลดลง ก็แสดงให้เห็นว่าสังคมอยากให้มีการนำแนวทางใหม่ๆ มาใช้บ้าง ไม่ควรจะยึดมั่นในแนวทางเดิม แต่ก็มีหลายแนวทางที่ยังมีความต้องการเท่าเดิมได้แก่ ให้มีการประชุมรายงานสถานการณ์ต่างๆ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ควรให้มีการสนับสนุนงบประมาณจาก ภาครัฐในการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด นอกจากแนวทางดังกล่าวยังมีแนวทางที่เครือข่ายฯ ต้องการอยู่ในระดับค่อนข้างมากได้แก่ การจัดกีฬาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายฯ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ให้มีการจัดค่ายเยาวชนปีละ 1 ครั้ง และให้มีการจัดอบรม

เยาวชนเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การทำแท้ง และการติดโรคเอดส์ แสดงว่าสมาชิกกลุ่มเครือข่ายเห็นความสำคัญแนวทางดังกล่าวว่ามีประสิทธิภาพช่วยลดปัญหายาเสพติดในชุมชนได้

ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนานั้น เป็นผลให้เกิดการยกระดับการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่า การเรียนรู้ที่ผ่านจากฐานกติกายได้วัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งมีกลวิธีที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ปัญหา/อุปสรรคที่ค้นพบในการดำเนินงานของเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และจากการศึกษาวิจัยที่ตรงกัน คือ

ก่อนการดำเนินงาน

การได้รับงบประมาณล่าช้าทำให้กิจกรรมไม่สามารถดำเนินไปตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในแผนงาน กิจกรรมหลักๆ หลายกิจกรรมตรงกับช่วงฤดูกาลทำนา ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าที่กำหนดไว้

ระหว่างดำเนินงาน

1. คณะกรรมการโครงการฯ องค์กรพี่เลี้ยง ประเมินสถานการณ์ผู้ค้า ผู้เสพไว้ต่ำกว่าความเป็นจริงทำให้การวางแผนงานด้านงบประมาณไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ ตัวอย่างเช่น งบประมาณด้านส่งเสริมอาชีพสำหรับครอบครัวผู้เลิกค้า/เสพยาเสพติดเมื่อดำเนินการผ่านไประยะหนึ่ง มีผู้เลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสนใจเข้าร่วมโครงการวิเคราะห์ทางเลือกในการประกอบอาชีพถึง 24 ครอบครัว แต่โครงการฯ สามารถมีงบประมาณรองรับได้เพียง 7 ครอบครัว
2. ผู้ใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น เมื่อเลิกใช้ยาเสพติดชนิดหนึ่งแล้วหรือหายยาเสพติดชนิดนั้นๆ ไม่ได้มักพยายามหาสารชนิดใหม่มาทดแทน หรือบางรายมีการใช้สารเสพติดหลายชนิดร่วมกัน

3. คณะกรรมการโครงการเป็นชาวบ้าน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่นทำได้ยาก เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นไม่กล้าเปิดเผยตัวเพราะกลัวผู้ปกครองรู้ กรณีนี้จึงใช้อาสาสมัครเยาวชนในการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดแทน

4. ปัญหาเสพติดในชุมชนพื้นที่เป้าหมาย มีสาเหตุและผลกระทบหลายด้าน ทำให้การแก้ไขปัญหาระยะสั้นไม่สามารถกระทำได้ครอบคลุมทั้งหมด จึงควรมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อเด็กและผู้สูงอายุต่อไป

5. การทำงานของเครือข่ายเยาวชน มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เนื่องจากเยาวชนส่วนใหญ่ยังเรียนหนังสืออยู่ในระบบโรงเรียนระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่สอดคล้อง/ไม่สามารถตอบสนองการทำงานด้านการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มเยาวชน ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้

หลังการดำเนินงาน

1. การดำเนินงานโดยองค์กรชุมชน มีจุดอ่อนในเรื่องการบันทึกและสรุปข้อมูล ทำให้ข้อมูลผลการดำเนินงานล่าช้า รวมถึงความมั่นใจในการจัดทำเอกสาร รายงาน องค์กรพี่เลี้ยงต้องทำหน้าที่แทน ในระยะยาวน่าจะมีการพัฒนากลุ่มอาสาสมัครเยาวชนในชุมชนเข้ามาทำงานด้านนี้ให้มากขึ้น

2. ปัญหาต่อเนื่องของผู้ที่เลิกใช้สารเสพติด และไม่ผ่านการบำบัดอย่างถูกต้อง อาจมีการพยายามหาสารเสพติดทดแทน หรือกรณีของเด็กรุ่นใหม่ที่กำลังจะเข้าสู่วัยรุ่น ยังมีพฤติกรรมอยากสู้อายากลองใช้สารเสพติด

แนวทางในการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนาตามแผนงานต่อไป

แผนภาพที่ 5.3

ภาพความคิดแสดงแนวทางการดำเนินงานสร้างความมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนอีสานฯ

แผนภาพที่ 5.4

แสดงภาพอภิปรายวิธีคิดในการสร้างความมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนอีสานด้านนา